

SEYn linjaus eläinten käytöstä ruoantuotannossa

Taustaa

Nykytuotantoinen eläintuotanto ei turvaa eläinten riittävän hyvällä tasolla olevaa hyvinvointia, vaan useissa tapauksissa tuotantotavat estävät eläinten olennaisten lajityypillisten käyttäytymistarpeiden toteutumista ja aiheuttavat eläimille sekä psyykkisiä että fyysisiä hyvinvointiongelmia. Voimassa oleva lainsäädäntö sallii poikkeuksia, joiden turvin eläimiä voidaan muun muassa pitää pitkiä aikoja paikalleen kytkettynä ja eläimiä voidaan kasvattaa pienissä häkeissä. Eläimillä on myös jalostuksella aikaan saatuja hyvinvointiongelmia. Lisäksi eri tuotantotapoihin liittyy monia spesifejä ongelmia. Erityisesti lintujen kohdalla tuotantoeläinten tuottamiseen käytettävien sukupolvien hyvinvointia säädelään heikommin kuin varsinaisten tuotantoeläinten.

Tuotantoeläimen tyypilliseen elinkaareen kuuluu lajista riippuen erilaisia pitopaikkoja, pitotapoja, kuljetusmatkoja sekä lopulta teurastus. Kaikkiin tuotantoeläimen elinkaaren vaiheisiin liittyy monenlaisia hyvinvointiongelmia.

Eläinkunnan tuotteiden kulutuksen kasvu uhkaa maailmanlaajuisesti myös luonnonvaraisten eläinten hyvinvointia ja luonnon monimuotoisuutta. Esimerkiksi maailman nisäkkäistä 62 % on tuotanto- ja lemmikkieläimiä, 34 % ihmisiä, kun taas enää vain 4 % luonnonvaraisia eläimiä. Suomessa lihankulutus on lähes kolminkertaistunut 60 vuoden aikana, ja nykyisellään se ylittää ravitsemussuositukset moninkertaisesti.

Luonnonvaraiset eläimet kärsivät, kun luonnonympäristöjä muutetaan laitumiksi sekä yksipuoliseksi viljelymaaksi eläinten rehun kasvattamista varten. Tämä tuhoaa luonnonvaraisten eläinten elinympäristöjä ja kutistaa eläinten elintilaa. Metsien raivaus ja muu luonnontilaisten ympäristöjen tuhoaminen vaikuttaa suoraan maapallon kykyyn sitoa hiilidioksidia. Metsää kaadettaessa puihin sitoutunut hiili joutuu takaisin ilmakehään kiihdyttäen kasvihuoneilmiötä. Lisäksi lihantuotannossa käytettävät eläimet tuottavat runsaasti metaania, joka entisestään kiihdyttää kasvihuoneilmiötä.

Kun elinympäristöjä tuhoetaan, luonnonvaraiset eläimet joutuvat jakamaan yhä pienemmän tilan keskenään. Lajit, jotka ovat aiemmin eläneet kaukana ihmisistä, joutuvat sopeutumaan elämään lähellä ihmisiä ja joutuvat olemaan kosketuksissa myös ihmisten pitämiin eläimiin. Tämä lisää merkittävästi erilaisten zoonoosien leviämisen riskiä, jota lisää myös tuotantoeläinten pito ahtaissa ja stressaavissa olosuhteissa. Zoonoosit aiheuttavat merkittävän riskin niin eläinten kuin ihmisten hyvinvoinnille. Zoonoosien ja muiden luonnonvaraisista eläimistä tarttuvien eläintautien ehkäisemiseksi tuotantoeläimet useimmiten suljetaan sisätiloihin, mikä edelleen heikentää niiden hyvinvointia. Lisäksi luonnonvaraisia eläimiä tapetaan tuotantoeläinten suojaamiseksi.

Myös lemmikkieläimille syötetään runsaasti eläinkunnan tuotteita. Osa eläimille päätyvästä ravinnosta on ihmisten ravinnoksi kelpaavaa ainesta, mikä lisää eläintuotannon tarvetta. Ihmisille kelpaamattomien osien syöttäminen lemmikkieläimille ei sinänsä lisää eläinkunnan tuotteiden kysyntää, vaan sen voidaan katsoa vähentävän jätteen määrää, mutta samalla se parantaa eläintuotannon tuottavuutta. Tämä puolestaan auttaa ylläpitämään nykyisenkaltaista eläintuotantoa. Toisaalta parempi tuottavuus mahdollistaa investointeja eläinten hyvinvointiin.

Linjaus

SEYn tavoitteena on, että ruoan tuotannossa käytettävien eläinten hyvinvointi on korkealla tasolla koko niiden elämän ajan aina eläinten kuolemaan saakka. SEY suosittelee tarkastelemaan eläinten hyvinvointia Five Domains -mallin kautta. Five Domains -mallissa eläimen hyvinvoinnin arvioinnin keskiössä on eläinyksilön kokemus omasta hyvinvoinnistaan. Five Domains -mallissa eläimen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät on jaettu viiteen osa-alueeseen, jotka pitävät sisällään psyykkisiä, fyysisiä ja ympäristöstä johtuvia tekijöitä. Näiden osa-

alueiden yhteissummasta voidaan muodostaa käsitys eläimen hyvinvoinnin kokonaistasosta. Lisätietoja: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7602120/>

SEYn tavoitteena on, että tulevaisuudessa harjoitetaan vain sellaista tuotantoa, joka täyttää eläinten hyvinvoinnin olennaiset tarpeet jokaisen Five Domains -mallin osa-alueen kohdalla. SEY pyrkii samaan aikaan sekä parantamaan tuotantoeläinten hyvinvointia että vähentämään tuotantoeläinten käyttöä.

SEY edellyttää lainsäädännön tiukentamista siten, että sekä varsinaisten tuotantoeläinten että niiden tuottamiseen käytettävien sukupolvien hyvinvointi toteutuu korkealla tasolla koko elinkaaren ajan. Eläinten tulee kuljettaa mahdollisimman vähän, ja eläinten hyvinvoinnista on huolehdittava kuljetusten aikana. Eläinten teurastaminen tulee hoitaa parhaiden käytäntöjen mukaan. SEY vaikuttaa Suomen lainsäädännön lisäksi EU:n lainsäädäntöön ja pyrkii siihen, että tuotantoeläinten hyvinvointi on korkealla tasolla koko EU:ssa ja että EU:n vähimmäisstandardeja noudatetaan myös kolmansien maiden tuontien kohdalla.

Lainsäädännön ohella myös muut keinot, kuten kulutuksen ohjaaminen kasviperäiseen ruokaan ja korkeammilla hyvinvointistandardeilla tuotettuihin eläintuotteisiin sekä tulevaisuudessa muun muassa soluviljeltyyn lihaan, ovat välttämättömiä muutosten aikaansaamiseksi. SEYn mielestä tuotannossa käytettävien eläinten määrää tulee vähentää merkittävästi koko maailmassa ja ihmisten on siirryttävä yhä enenevässä määrin kasvispainotteiseen ruokavalioon. Kulutusta on vähennettävä alkaen sellaisesta eläintuotannosta, jossa eläinten hyvinvointi toteutuu matalimmalla tasolla. Mikäli eläinperäisiä tuotteita käytetään, niiden tulisi olla korkein hyvinvointistandardein tuotettuja.

Tuotantoeläinkehityksen, teollisuuden ja kaupan tulee sekä tarjota kuluttajille realistinen kuva eläinten hyvinvoinnista ja tuotantotavoista että mahdollisuus erottaa ja ostaa perustasoa korkeammin hyvinvointistandardein tuotettuja tuotteita. Tuotesijoittelulla tulee suosia kasviperäisiä tuotteita ja korkein hyvinvointistandardein tuotettuja eläinkunnan tuotteita. Eläinten hyvinvoinnin tulee olla osa yritys vastuuta.

Julkisissa hankinnoissa tulee siirtyä yhä enemmän kasvispainotteisiin hankintoihin ja suosia korkein hyvinvointistandardein tuotettuja eläinkunnan tuotteita. Tukipolitiikalla tulee tukea muutosta eläinten hyvinvoinnin kannalta parempiin ratkaisuihin ja kotimaisen kasviproteiinin tuotannon lisäämiseen. Myös muita keinoja, kuten veroratkaisuja, tulee selvittää ja ottaa käyttöön kulutuksen muuttamiseksi.

SEY suosittelee jokaista kuluttajaa perehtymään eläinkunnan tuotteiden tuotantotapoihin ja perustamaan kulutusvalintansa ruoan eettisyyteen. Vaikka kuluttajakysynnällä voi olla suuri merkitys tuotantopäätöksissä, SEY korostaa ennen kaikkea lainsäädännön ja julkisen ohjauksen välttämättömyyttä tarvittavien muutosten aikaansaamiseksi.

Myös lemmikkieläinten ruokintaa tulee tarkastella tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja itseisarvon näkökulmasta. Tuotantoeläimillä on vastaava itseisarvo kuin lemmikkieläimillä, eikä lemmikkieläinten ruokinta ole riittävä peruste tuotantoeläinten nykymuotoiselle kasvattamiselle, jossa eläinten hyvinvoinnille aiheutuu merkittävää haittaa. Haittoja voidaan vähentää esimerkiksi syöttämällä lemmikkieläimille vain sellaisia eläinkunnan tuotteita, joita ei käytetä ihmisravinnoksi, sellaisia eläinkunnan tuotteita, jotka on tuotettu korkein hyvinvointistandardein tai tulevaisuudessa esimerkiksi soluviljeltyä lihaa. Eläinkunnan tuotteiden kulutus tulee pitää mahdollisimman vähäisenä myös lemmikkieläimillä kuitenkin siten, että tarjottava ravinto täyttää kyseisen lajin fysiologiset tarpeet. Tutkimusta aiheesta tarvitaan lisää. Harkitumpi ja vähäisempi lemmikkieläinten hankinta palvelisi molempien eläinryhmien hyvinvointia.

SEYn kannattaa valvotun ja luotettavan eläinkunnan tuotteiden hyvinvointimerkintäjärjestelmän käyttöönottoa.